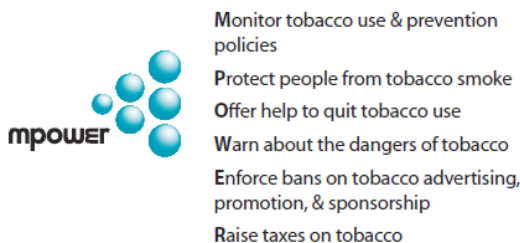

Циљеви

Истраживање употребе дувана у Србији (The Global Youth Tobacco Survey – GYTS), део је Глобалног истраживања дувана (The Global Tobacco Surveillance System – GTSS) и представља стандард за систематско праћење употребе дувана код младих (пушења и употребе бездимног дувана), као и за праћење кључних показатеља контроле дувана.

Истраживање употребе дувана код младих спроводи се на репрезентативном узорку школа у разредима које похађају ученици стари 13–15 година и даје процене за сваку државу. У истраживању се користе стандардни упитник, план за избор узорка и протокол за сакупљање података. Тиме се помаже државама да испуне своје обавезе према Оквирној конвенцији о контроли дувана Светске здравствене организације (СЗО), добијају се подаци који показују ситуацију у земљи и који су упоредиви и са подацима из других држава. СЗО је сачинила тзв. пакет мера MPOWER, чијом применом се смањује тражња за дуванским производима, а који су садржани у Оквирној конвенцији о контроли дувана:

Метод рада

Глобално истраживање употребе дувана код младих користи стандардизовану методологију која укључује двоетапни узорак школа изабраних пропорционално броју ученика. Разреди у изабраним школама бирају се методом случајног избора; сви ученици у изабраним разредима учествују у истраживању. У истраживању се употребљава стандардни основни упитник, као и додатна факултативна питања која омогућавају прилагођавање упитника потребама државе о употреби дувана и кључним показатељима контроле дувана. Упитником су обрађена следећа поглавља: употреба дувана (за пушење и бездимни дуван), престанак пушења, изложеност дуванском диму, медијске поруке против употребе дувана и рекламирања дуванских производа, приступачност и доступност дуванских производа и знање и понашање у вези са дуваном. Ученици сами попуњавају упитник користећи листиће на којима зацрне одговоре који се скенирају. Упитник је анониман како би се омогућила поверљивост података.

Институт за јавно здравље Србије у сарадњи са Министарством здравља спровео је истраживање у Србији 2013. године. Укупно је у истраживању учествовало 3994 ученика VII и VIII разреда основне школе и I разреда средње школе, а међу њима је 3076 ученика имало 13–15 година. Укупна стопа одговора за све ученике била је 83,2%.

Најзначајнији резултати

УПОТРЕБА ДУВАНА

- 16,4% дечака, 15,4% девојчица, укупно 16% ученика користи сада било који дувански производ.
- 15,3% дечака, 14,6% девојчица, укупно 15% ученика сада пуше дуван.
- 12,7% дечака, 13,3% девојчица, укупно 13% ученика сада пуши цигарете.
- 1,7% дечака, 1,4% девојчица, укупно 1,6% ученика сада користе бездимни дувански производ.

ПРЕСТАНАК ПУШЕЊА

- 6 од 10 садашњих пушача покушало је да престане са пушењем у претходних 12 месеци.
- 5 од 10 садашњих пушача жели да престане са пушењем.

ИЗЛОЖЕНОСТ ДУВАНСКОМ ДИМУ

- 63,4% ученика било је изложено дуванском диму у својој кући.
- 60,9% ученика било је изложено дуванском диму у затвореним јавним местима.

ПРИСТУПАЧНОСТ И ДОСТУПНОСТ

- 68,6% оних који сада пуше цигарете долази до цигарета тако што их купује у продавницама, самопослугама или на киосцима.
- 81,2% оних ученика који купују цигарете није било спречено да их купи због својих година.

МЕДИЈИ

- 5 од 10 ученика приметило је поруке против употребе дувана у медијима.
- 5 од 10 приметило је рекламирање цигарета или његову промоцију на месту њихове продаје.
- 1 од 10 ученика има неки производ са знаком дуванског производа.
- 8 од 10 ученика чуло је за електронску цигарету.
- 6 од 10 ученика видело је рекламу за електронску цигарету.

ЗНАЊЕ И ПОНАШАЊЕ

- 65,2% ученика чврсто верује да је дувански дим који потиче од других особа штетан за њихово здравље.
- 81,2% ученика подржава забрану пушења у затвореним јавним местима.

Република Србија
Министарство здравља

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„Др Милан Јовановић Батут”

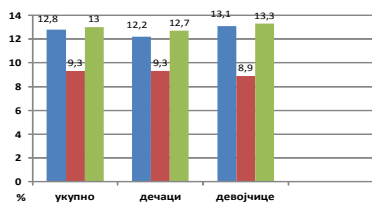
World Health
Organization

УПОТРЕБА ДУВАНА

ПУШЕЊЕ ДУВАНА	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Сада пуше дуван ¹	15,0	15,3	14,6
Сада пуше цигарете ²	13,0	12,7	13,3
Често пуше цигарете ³	5,6	5,1	6,0
Сада пуше неки други дувански производ ⁴	4,0	4,8	3,0
Бар једном пушили дуван ⁵	43,5	46,5	40,4
Бар једном пушили цигарете ⁶	40,4	43,0	37,9
Бар једном пушили неки други дувански производ ⁷	12,0	15,1	8,8
БЕЗДИМНИ ДУВАН			
Сада користе бездимни дуван ⁸	1,6	1,7	1,4
Бар једном користили бездимни дуван ⁹	4,1	4,9	3,2
УПОТРЕБА ДУВАНА (за пушење и/или бездимни)			
Сада користе дуван ¹⁰	16,0	16,4	15,4
Бар једном користили дуван ¹¹	45,3	48,2	42,3
СКЛОНИ ПУШЕЊУ			
Никада нису користили дуван али су подложни употреби дувана у будућности ¹²	17,5	15,0	19,7
Никада нису користили дуван али мисле да би могли уживати у пушењу цигарета ¹³	6,2	7,6	5,0

Заступљеност пушења цигарета - GYTS 2003, 2008. и 2013.

ПРЕСТАНАК ПУШЕЊА

	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Садашњи пушачи који су покушали да престану са пушењем у претходних 12 месеци	59,7	61,2	58,4
Садашњи пушачи који желе да прекину са пушењем	45,9	49,0	43,4
Садашњи пушачи који мисле да би могли да престану да пуше ако би желели	85,8	82,5	88,8
Садашњи пушачи који су су било када добили помоћ/савет за престанак пушења у оквиру неког програма или од стручњака	7,6	7,4	7,9

ИЗЛОЖЕНОСТ ДУВАНСКОМ ДИМУ

	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Изложеност дуванском диму у кући ^{††}	63,4	61,5	65,4
Изложеност дуванском диму у затвореним јавним местима ^{††}	60,9	53,6	68,1
Изложеност дуванском диму на неком отвореном јавном месту ^{††}	66,0	60,3	71,8
Ученици који су видели неку особу да пуши у школској згради или у школском дворишту [†]	66,3	65,2	67,5

ПРИСТУПАЧНОСТ И ДОСТУПНОСТ

	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Садашњи пушачи који купују цигарете у продавници, самопослужи или киоску ¹⁴	68,6	68,6	68,5
Садашњи пушачи који нису спречени да купе цигарете због својих година ¹⁵	81,2	75,3	87,3
Садашњи пушачи који су купили цигарете на комад ¹⁶	4,2	2,9	5,5

МЕДИЈИ

РЕКЛАМИРАЊЕ ДУВАНСКИХ ПРОИЗВОДА	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Уочавање рекламирања или промоције дувана на месту продаје ¹⁷	51,8	52,7	50,9
Ученици који су видели да се на телевизији, видео снимцима или филмовима користи дуван ¹⁸	89,5	90,1	89,0
Ученици којима су представници фабрике дувана понудили бесплатне дуванске производе	5,5	7,7	3,3
Ученици који имају неки производ са знаком дуванског производа	11,9	14,5	9,3

ПОРУКЕ ПРОТИВ УПОТРЕБЕ ДУВАНА

	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Уочавање порука против употребе дувана у медијима [†]	54,3	54,5	54,1
Уочавање порука против употребе дувана на спортским или другим друштвеним догађајима ¹⁹	52,8	54,7	50,9
Садашњи пушачи који размишљају да прекину због здравствених упозорења на дуванским производима ²⁰	27,3	26,2	28,5
Ученици који су у последњих 12 месеци у школи учили о штетним ефектима употребе дувана	61,7	59,7	63,7

ЗНАЊЕ И ПОНАШАЊЕ

	УКУПНО (%)	ДЕЧАЦИ (%)	ДВОЈЧИЦЕ (%)
Ученици који чврсто верују да је тешко прекинути када се једном почне са пушењем дувана	33,3	31,0	35,6
Ученици који мисле да пушење дувана помаже људима да се осећају пријатније на прославама, забавама и друштвеним окупљањима	53,3	54,2	52,3
Ученици који чврсто верују да је пушење дувана других особа штетно за њих	65,2	65,1	65,4
Ученици који подржавају забрану пушења у затвореним јавним местима	81,2	79,5	82,8
Ученици који подржавају забрану пушења на отвореним јавним местима	61,8	63,0	60,6

¹ Пушили дуван било када у претходних 30 дана. ² Пушили цигарете било када у претходних 30 дана. ³ Пушили цигарете 20 и више дана у претходних 30 дана. ⁴ Пушили други дуван сем цигарета било када у претходних 30 дана. ⁵ Пушили било када неки дувански производ, бар један или два дима. ⁶ Пушили било када цигарете, бар један или два дима. ⁷ Пушили било када дуван сем цигарета, макар један или два дима. ⁸ Користили бездимни дуван у претходних 30 дана. ⁹ Било када користили бездимни дуван. ¹⁰ Пушили дуван и/или користили бездимни дуван било када у претходних 30 дана. ¹¹ Било када пушили дуван и/или користили бездимни дуван. ¹² Склони да у будућности користе дуван су они који су одговорили: „Да, сигурно хоћу“, „Да, вероватно хоћу“ или „Не, вероватно нећу“ да користе дуван ако их најбољи другови понуде и они који су одговорили „Да, сигурно хоћу“, „Да, вероватно хоћу“ или „Не, вероватно нећу“ да користим дуван у следећих 12 месеци. ¹³ Они који су одговорили „Слажем се“ или „Веома се слажем“ са изјавом: „Мислим да бих могао да уживам у пушењу цигарета“. ¹⁴ Како су они који су пушили цигарете у претходних 30 дана дошли до њих. ¹⁵ Од оних који су покушали да купе цигарете у претходних 30 дана. ¹⁶ На основу последње куповине, од оних који су куповали цигарете у претходних 30 дана. ¹⁷ Од оних који су били на месту продаје у последњих 30 дана. ¹⁸ Од оних који су гледали телевизију, видео снимке или филмове у претходних 30 дана. ¹⁹ Од оних који су били на спортској или другој манифестацији у последњих 30 дана. ²⁰ Од оних који су учили здравствена упозорења на паклицима цигарета у претходних 30 дана. [†] У току претходних 30 дана. ^{††} У току претходних 7 дана. Подаци су пондерисани да би били репрезентативни за све ученике у Србији старости 13–15 година. Процент изражавају преваленцију сваког показатеља у свакој групи, а не дистрибуцију у групама.